

Várkonyi a növendékek testi fejlődését az iskolai évek egyes szakaszaiban: a *gyermek*, a *serdülő-* és *ifjúkor* jellemző tünetei nyomán ismerteti. Nagyon tanulságos az a fejtegetése, amelyben rámutat, hogy milyen nagy-jelentőségű az ember későbbi sorsa szempontjából az ú. n. első gyermekkor (2–6 évek). Ekkor jelentkeznek u. i. a gyermeki lélek első tudatosuló jellemvonásai ekkor veszi kezdetét az ösztönös-akarati, majd értelmi kibontakozás. Ezekben az években eszmél a gyermek egyre tisztulóbb tudattal környezetére és önmagára.

A serdülő és ifjúkornak viszont újra más fejlődési fokai és veszélyei vannak. Ezeknek részletes elemzésébe itt nem bocsátkozhatunk, csupán utalunk a szerző tudományos szemléletmódjának közvetlen életközelségére. Így pl. nagyban elősegíti a nevelő részére a növendék megértését Várkonyi a serdülőkor lelki szükségleteinek, törekvéseinek és konfliktusainak szabatos leírásával. Ezt a fejezetet a tudós sokoldalúsága és a nevelő körülméktől tapintata jellemzi. A szerző számol azzal a ténnyel, hogy a leányok serdülési kora megelőzi a fiúkat, éppen ezért külön fejezetben foglalkozik a leányok lelki életével a serdülés és ifjúkor éveiben.

Az Országos Közoktatási Tanácsot a könyvsorozat megindításában az vezette, hogy a nevelők kezébe megbízható vezérkönyveket adjon. Afféle Vade mecum-ot, amely az egyes nevelési kérdések szükséges *elvi alapvetését* és a *kivitel szolid irányvonalait* is megadja. Így az érdeklődők — a könyvtárak hosszas búvárlása nélkül — könnyen eligazodhatnak hivatási kérdéseikben. A fenti két mű a Tanács célját eredményesen szolgálja. Bennük a nevelői rend biztos és hasznos kézikönyvet kapott.

Dr. Visy József.

Somos Lajos: Népiskolai nevelés. Nemzetnevelők könyvtára V., A népiskola könyvei. I. Az Országos Közoktatási Tanács kiadása, Budapest, 1943. K. 80, 324 l.

A godosan felépített mű abból az alapgondolatból indul ki, hogy a tanítói hivatás eredményes betöltése nagyon komoly és széleskörű felkészültséget kíván. Alaposan kell ismernünk a testi és lelki fejlődés törvényeit, az iskolásgyermek legjellemzőbb tulajdonságait és fejlődési lehetőségeit; jól kell látnunk azokat a feladatokat, amelyek tanítványainkra egyrészt a középiskolában, másrészt az életben várnak; ismernünk kell a nevelés eszközeit és módjait, mindezekben felül pedig igazi nevelői személyiséggé kell formálnunk magunkat, aki a nevelői feladatokat és módszereket biztos tudással és kifinomult érzéssel alkalmazza a gyermekhez. A mű azután ennek az alapgondolatnak nagy készséggel való feltárása és megvilágítása a legújabb pedagógiai elvek és megállapítások tükrében. Azt mondhatnánk, az egész korszerű pedagógia minden — a népiskolai tanulóra vonatkozó — elgondolásának gazdag tárháza Somos Lajos munkája. Új és korszerű megvilágításban foglalkozik nemzetnevelésünk és a népiskola viszonyával, a gyermekkel az iskolában, a népiskolai tanító személyiségével, tevékenységével a tanulók között, a tanítótételben, az iskolán kívül, a nevelés egyéni feladataival (világnézeti-, vallásos-, erkölcsi-, értelmi-, érzelmi és akarati nevelés szempontjából), a közösségi életre való neveléssel (társadalmi-, ál-

lampolgári nevelés), az élethivatásra való neveléssel és a nevelés eszközeivel. Mindaz, amit ezekről elmond, ha nem is új megállapítások, de így csoportba kötve mégis mindig szükségesek és időszerűek. Különösen megszívlelendők a nevelés egyéni feladatairól szóló gondolatai, amelyek alig találnak megvalósításra az iskolai nevelésben. Nagy hasznára van ez a könyv minden nevelőnek, mert amit százfelé szétszórva tudna csak megtalálni, mindazt itt egységben, egy vezető gondolat köré csoportosítva kap meg egy igazi nevelő-egéniség szakavatott összeállításában. A könyv nagyon sok vonatkozásban túlnó a népiskola keretein s nagy haszonnal forgathatják más iskolafajok nevelői is.

Vicsay Lajos.

Papp István: Az irodalom életformái. Bevezetés a magyar irodalomismeretbe. A debreceni református kollégium tanárképző intézetének dolgozatai, szerkeszti dr. Péter Zoltán. Különnyomat a 28. számból. Debrecen, 1943. N. 89, 66 l., táblázatos áttekintéssel.

Az irodalomelméleti kérdésekkel való foglalkozás egyre szélesebb körben kelt érdeklődést, aminek egyik oka az, hogy egyre többeket hajt a vágy megismerni, megérteni azt a szerepet, amelyet az irodalmi működés a nemzeti közösség életében betölt. Ez a mű is azzal a céllal készült, hogy segítséget nyújtson az irodalmi élettevékenység szálainak kibogozásában, a magyar irodalom lényegének tisztázásában. Az író és műve nem a közízlés teremtménye, hanem népe magatartásának szabályozója, életfeladatainak kijelölője, igazi *nevelője*. Papp István is előbb az irodalom lényegvizsgálatának útját jelöli meg, hogy azon át bevezesse olvasóit a magyar irodalmi gondolkodásba. Bár tanulmánya — mint maga is megállapítja — vázlatos, útát világít a kérdés megoldásához, megjelöli az irányokat, amelyek feltárára várnak e szempontból. Szerző tiltakozik az ellen, hogy az irodalomtanítás egyedüli célja az írónak bizonyos eszmeáramlatokba való besorolása legyen. (Pl. Zrínyi írói egyéniségében és alkotásaiban mi és mennyi a barokk, Csokonai költészete mit köszönhet a rokokónak, Petőfi írói magatartásában mely szálak és vonások származnak a biedermeierből stb.) Tagadhatatlan, ez nem vezet az író lényeges tulajdonságainak feltáráshoz, bár a korabeli közízlés ismerete bizonyos mértékben mégis hozzásegít azok felismeréséhez. Megkönnyíti szerzőnk mélyenjáró gondolatmenetének követését a műve végén lévő táblázatos áttekintésekkel, amelyekben az irodalom fogalmáról, kibontakozásáról, tényezőiről, fajairól, segédtudományairól, főrétegvonalairól ad szemléletes képet. Bizonyos, hogy alapvető munkássága sok új gondolatot ébreszt az olvasóban s új meglátásokhoz vezet.

Vicsay Lajos.

Váradi József: Iskolaszervezetten. Tanító- és tanítónőképzőintézetek számára. Negyedik, átdolgozott kiadás. Budapest, Szent István-Társulat kiadása. 1942. 116 lap. Ára: 2.20 P.

A szerző közismert és igen elterjedt könyvének immár a negyedik kiadása van forgalomban. A könyv harmadik kiadása 1937-ben jelent meg. A harmadik kiadás átdolgozását különösen az tette indokolttá, hogy az isko-